

Könyvtárostanárok II. Országos Konferenciájának
iskolai könyvtártípusonként szerveződő
szekcióinak összefoglaló anyagai
Budapest, 2004. október 29.

Iskolai könyvtárak az Európai Unióban címmel rendezte meg az OPKM a Könyvtárostanárok II. Országos Konferenciáját Budapesten a Városmajori Gimnáziumban. A két napos konferencia második délutánján a résztvevők hét szekcióban vettek részt műhelymunkán. A szekciókat iskolai könyvtártípusonként szerveztük meg. Ez a kifejezés nem megszokott a szakirodalomban, megkockáztatjuk, hogy nem is teljesen pontos, de mindenképpen azt hivatott megmutatni, hogy az iskolai könyvtár, mint könyvtártípus közel sem olyan egységes és egyforma, mint a többi típus képviselői. Az iskolai könyvtárak közt létrehozható kategóriák száma is igen nagy. Konferenciánkon hetet választottunk ki ezek közül, a hét szerintünk legjellemzőbbet, legelterjedtebbet, de biztosan lehet még más csoportokat is létrehozni. (Például gyakorló iskolák könyvtárai, 12 évfolyamos oktatási intézmények könyvtárai, óvodai könyvtárak) Tovább színesíti a rendszert, hogy egyes iskolai könyvtárak akár több típusba, csoportba is tartozhatnak intézménytípusok és pedagógiai programjuk alapján.

A szekciók résztvevőit arra kértük, hogy próbálják meg iskolai könyvtártípusukat körvonalazni, meghatározni, és vessék fel legfontosabb típusukra jellemző, közös problémáikat. A műhelymunka eredményeként született beszámolókból a következő összefoglalást adjuk most közre annak reményében, hogy sikerül a figyelmet felhívni és a problémák megoldását kezdeményezni. (Az általános iskolai könyvtárak szekciójának anyaga még nem érkezett meg, így hat szekció anyagát tudjuk itt összefoglalni.)

Az iskolai könyvtártípusok bemutatása, bemutatkozása
Alapfokú művészetoktatási iskolai könyvtárak

Az alapfokú művészetoktatási intézmények többsége zeneiskola, így gyűjtőkörük és állományuk nemcsak tartalmában tér el más iskolai könyvtárakétól, hanem dokumentumtípusaiban is. Jelentős mennyiségűek a kották és a hangzó dokumentumok, melyek speciális ismereteket, szolgáltatásokat és tárolást igényelnek.

Egyházi iskolai könyvtárak

Kb. 250 – a történelmi egyházak által fenntartott – általános és középiskolai könyvtár gondjait képviselte ez a szekció. Köszönet érte, hogy külön megszólalhattunk!

Az, hogy a fenntartónk valamely egyház, más könyvtáraktól megkülönböztet bennünket a következőkben is:

- bővített gyűjtőkör: a vallástudomány könyveinek válogatott beszerzése, különös tekintettel a hitoktatásra
- a közoktatási törvény mellett eleget kell tennünk az egyházi törvényeknek és a felekezeti pedagógiai intézetek előírásainak és javaslatainak is (pl. tankönyvbeszerzés)
- különgyűjtemények gondozása: számos régi alapítású középiskolai könyvtár őriz muzeális állományt, sokszor értékes ritkaságokat, egyedi gyűjteményeket.

Az egyházi iskolák – és könyvtáraik is – három csoportba sorolhatók:

- 1948 előtti megalapításuk óta folyamatosan működök
- államosított, majd újra egyházi tulajdonba vett intézmények
- újonnan alapítottak

Kettős funkciójú könyvtárak, iskolai és közkönyvtárak

A nap egyik előadója 500-ra becsülte az e könyvtártípusba tartozó könyvtárak számát.

Mindenekelőtt szembesülnünk kellett azzal a ténnyel, hogy az asztal körül ülök valamennyien bár kettős funkciójú könyvtárból érkeztek, mégis mindahány intézmény más-más sajátossággal bír. A közoktatási törvény az egységes- vagy összetett iskolától az általános művelődési központig definiálja a többcélú intézményeket. A kettős funkciójú könyvtár szolgáltatásait tehát gyakran többcélú intézményben nyújtja. Így a valóság kellőképpen összetett és bonyolult helyzetet produkál.

Először e sajátos könyvtártípus megkülönböztető jegyeiről gyűjtöttük össze véleményünket, majd megfordítva azt vizsgáltuk, melyek azok a tényezők, amelyek az iskolai- és közkönyvtár funkcióinak találkozásával új minőséget hoznak létre:

- A szervezeti integrációból következően az intézmény vezetése és irányítása közös. Tevékenységüket az együtt kidolgozott pedagógiai művelődési program határozza meg.
- A könyvtár szolgáltatásait nem csak az iskola tanulói és tanárai számára, hanem a környező település lakosságának is biztosítja.
- Nyitva tartása nem csak a tanítási napokhoz kötődik, hanem a használói szokásoknak megfelelően rendszeres.
- Közös az épület, az egyes intézményegységek együtt használják a színtereket.
- A könyvtárban az olvasói tér közös és átjárható, a gyermek és felnőtt számára egyként használható.
- A gyermekek és a szülök együtt jelenhetnek meg a könyvtárban, a gyermekek révén a szülök is megnyerhetök.
- Az állománygyarapítás költségtakarékos, ezáltal gazdagabb gyűjtemény alakítható. A gyűjtőkört úgy kell szabályozni, hogy a dokumentumok sokoldalúan mindkét funkciónak megfeleltethetők és felhasználhatóak legyenek.
- A könyvtár gazdálkodása álljon több lábbon, vegyen igénybe több forrást (tankönyvtámogatás, helyi közművelődési és közgyűjteményi feladatok költségvetési finanszírozása, érdekeltség-növelő támogatás, felzárkóztató pályázata, az eszközfejlesztési ütemtervben a könyvtár fejlesztése, a nyilvános könyvtárak jegyzékén szereplő könyvtárak pályázati lehetőségei)
- A könyvtár a közösségi élet színtere lehet. Rendezvények, kulturális programok, csoportfoglalkozások, szabadidős tevékenységek több egymástól független csoport találkozására kínálnak lehetőséget.

Az érvek és ellenérvek ütköztetésének eredményeként megpróbáltuk *definiálni könyvtártípusunkat*: nyilvános, kettős funkciójú iskolai és közkönyvtár, sokszínű szolgáltató hely minden korosztály számára. Iskolai könyvtárként a tanulók és a pedagógusok tanulási, oktatási-nevelési és művelődési tevékenységét segíti. Célja, hogy az oktatás, nevelés, képzés és továbbképzés szereplőinek, a tudás megszerzésének komplex eszköztára legyen. Közkönyvtárként a településen élő gyermek és felnőtt lakosság tanulási, művelődési, információs és szórakozási igényeinek kielégítését szolgálja.

Kollégiumi könyvtárak

A kollégium a diákok második otthona. A kollégiumi könyvtár délután és este tart nyitva teljes nyitvatartási időben. A tanulás segítésén kívül a könyvtár a szabadidő, a szórakozás („élvezettel történő olvasás”) terén játszik fontos szerepet.

A kollégiumban 12-23 éves korig vannak diákok, tehát minden korosztály, minden társadalmi réteg (országos és határon kívüli diákok) képviselve van. Ezért fontosnak tartjuk, az esélyegyenlőség megteremtését és az élethosszig tartó tanulás segítését!

A kollégiumi könyvtárba nem veszünk tartós tankönyveket, mivel a diákok nagyon sok iskolába járnak (kivéve: 1-1 példányt pl. korrepetálás, szakkör... stb. számára).

Könyvtártípusunk definíciója: A kollégiumi könyvtár a nevelési-oktatási intézmény tanulási – tanítási forrásközpontja, médiatára és kommunikációs centruma. Becslésünk szerint Budapesten kb. 28 kollégium, országos szinten kb. 460 kollégium működik, melyek mindegyikében működnie kellene kollégiumi könyvtárnak.

A középfokú szakképzés iskolai könyvtárai

A szakképzés könyvtárait gyűjtőkörük, állományuk különbözteti meg elsősorban a többi iskolai könyvtártípustól, mivel a közismereti tárgyakhoz kapcsolódó információforrások mellett jelentős mennyiségű a szakmához kapcsolódó nagy mélységben gyűjtött szakirodalom. A szekció munkája során megfogalmazott *definíció:* A szakképző iskolák könyvtárai, melyeknek gyűjtőköre kiterjed az általános műveltséget nyújtó dokumentumokon kívül a képzési szakiránynak megfelelő forrásokra is, az iskola információs központja (tanítási-tanulási médiatára, oktatási helyszíne és kommunikációs központja). Felkészíti tanulóit a munkájukhoz szükséges információkkal kapcsolatos tevékenységekre, az egész életen át tartó folyamatos önművelésre, ennek szükségletétélését célozza meg.

Más iskolai könyvtárakhoz képest a szakképzés iskoláinak könyvtárai a folyamatos fejlesztésnek köszönhetően egyenletesen és jól ellátottak mind személyi mind tárgyi viszonylatban. Így állományuk modern és naprakész.

Jelenleg Budapesten kb. 130, országosan 5-600 szakképzési iskolai könyvtár működik.

Közös problémák

Mielőtt a majdnem minden iskolai könyvtártípust érintő problémaköröket érintenénk álljon itt az egyik szekció, mindenkit érintő ajánlása:

Javasoljuk, hogy az Egyesület alapítson díjat az iskolai könyvtárosok munkájának elismerése, értékelése céljából, melyet az évenként megrendezett konferenciákon adnának át az arra érdemes kollégának.

- Hiányoznak a megyei szintű, megfizethető könyvtárinformatikai tanfolyamok, (mert egy egyszemélyes könyvtárból nagyon ritkán lehet felutazni a fővárosba).

1. Tantárgyi integráció

- Véleményünk szerint minden tantárgynak része kellene, hogy legyen a könyv- és könyvtárhasználat oktatása, - mint pl. az értő olvasásra nevelés is.
- A könyvtárhasználatnak minden tantárgyban meg kellene jelennie érettségi tételként.

- Ha pl. az informatika tantárgyon belül nem kap helyet és órakeretet egy minimális könyvtárhasználati tananyag, akkor később a számonkérésnél zűrzavar lehet.

2. *Ingyen tankönyv – tartós tankönyv*

- Az ingyen tankönyv, tartós tankönyv mindenütt komoly problémát jelent, mind a velük való adminisztrációs munka és a nyilvántartás miatt, mind a tárolás és elosztás miatt. Mindez pedig a legnehezebb időszakban, tanévkezdéskor jelenik meg. Az erre vonatkozó törvény alapvetően elhibázott: egyrészt nem feltétlenül azok kapják, akik ténylegesen - szociálisan - rászorultak, másrészt az ingyen juttatás csak úgy érvényesül, ha az ún. tanulói fejkvótából (2400,- Ft/fő) hozzáadják a hiányzó összeget. Az önkormányzatok megszabják az egy tanulónak adható maximális összeget (9 600,-Ft), ugyanakkor a tankönyvcsomagok ára ennél lényegesen több, pl. 5. osztályban 17 000 Ft, a 9. osztályban 20 000 Ft fölött van. A tanulónak egészen a tanulmányai befejezéséig (tehát az érettségig) joga van használni a tankönyveket a törvény szerint, viszont nem kerülhetnek a tulajdonába (pedig ez is benne van a rendeletben!), mert a könyvtári bélyegző miatt ezeket egy idő után vissza kell adni (hogy milyen állapotban, arról jobb nem beszélni).
- Természetesen az iskolákban összemossák a kétféle tankönyvtámogatást, ezzel egyértelműen sérül a könyvtárfejlesztésre szánt keret, amelyből szótárakat, lexikonokat és egyéb tanulási segédleteket lehetne beszerezni.
- Az is gond, hogy az iskolák évről évre kénytelenek megvenni a használatos könyveket, mert a kiadók egy-egy fejezeten (vagy csak az oldalszámon) változtatnak, emiatt az előző évfolyam könyvei használhatatlanok az új évfolyamok számára. Ez óriási pazarlás mind a könyvekkel (papírmennyiség!), mind a munkával (a nyomdai kapacitástól a könyvtári adminisztrációig).
- Régebben beszédtek a használt tankönyveket, és kiosztották a következő évfolyamnak.
- Sajnos, addig, amíg ennyire kialakulatlan és változó a tankönyvpiac és az oktatásügy is átalakulóban van, - illúzió azt hinni, hogy a tankönyvek könyvtári kölcsönzésével pénzt lehetne megtakarítani, hiszen csaknem évente lehet kivonni a már nem használt tankönyveket. (Ez a tartós tankönyvek beszerzését illetően még nagyobb pazarlást eredményezhet.)
- A középiskola tankönyvhasználat szempontjából olyan speciális iskolatípus, ahol az oktatás egész ideje alatt szükség lehet egy-egy tankönyvre, de ha nem, - az érettségire való felkészüléshez feltétlenül.
- Tehát, jelen körülmények között a középiskolában a tankönyvek kölcsönzését csak korlátozott mértékben tartom indokoltnak.
- A tankönyvterjesztés pedig csak akkor legyen a könyvtárostánár dolga, ha azt szabadideje terhére, anyagi ellenszolgáltatásért vállalja.

Megoldási javaslatok:

- Az ingyen tankönyvekre előirányzott összeg valóban fedje az adott évfolyamhoz szükséges könyvek árát (ezt minden év januárjában már kötelező fölmérni), vagy csak szociális támogatásnak nevezzék, és a hiányzó összeget pótolja meg a szülő, de akkor a könyveknek ne kelljen keresztülmenni a könyvtári adminisztráción.

- Indítványozzuk, hogy az iskolai könyvtárak közvetlenül juthassanak anyagi forrásokhoz, mert az önkormányzatok olyan szűkösen „mérik” az iskolák költségvetését, hogy abból nem jut a könyvtárfejlesztésre.
- Javasoljuk, hogy a tankönyvtámogatás 25 %-át szabadon használhassuk fel a könyvtári állomány fejlesztésére. Az iskolákban helyben tudják eldönteni, hogy mire van a legnagyobb szükség, hisz sok helyen ez az egyetlen forrás, amiből az állományt fejleszteni lehet. A tartós (vagy annak használt) tankönyvek beszerzése sokszor pazarlást jelent, mert lehet, hogy egy v. két év múlva már teljesen más tankönyvekből tanítanak a kollégák. Eddig is több százezer forint értékű tankönyv halmozódott fel az iskolai könyvtárakban.
- Legyenek 4 évre érvényes tankönyvek, és a kiadók ne változtathassanak önkényesen a könyvek szerkezetén, beosztásán.
- Meg kellene határozni a tartós tankönyv fogalmát (ma már nem érvényes a TANOSZ által deklarált, kemény fedelű, több évre szóló vagy több évfolyamnál használható könyv), emellett azt is felül kellene vizsgálni, mi minősül brosúrának (nem a 3/1975. rendelet szerinti). Az én fogalmaid szerint a nagy példányszámú, néhány évig használható könyveket kéne ide bevenni, lényegesen kisebb adminisztrációval, mint az egyéb könyveknél.

Az egyes iskolai könyvtártípusokra jellemző problémák

Alapfokú művészetoktatási iskolai könyvtárak

A művészeti iskolák annak ellenére, hogy a közoktatás részei sok tekintetben vannak hátrányban a közismereti intézményekkel szemben. A legmostohább a könyvtárak helyzete:

- Az önkormányzatok utolsó sorban gondoskodnak e területről mind dologi, mind személyi tekintetben. „Nincs pénz” sem könyvtárfejlesztésre, sem könyvtáros státusra.
- Tapasztalataink szerint a fővárosban alig van olyan alsó fokú zeneiskola ahol a költségvetésben meghatározott összeg szerepelt volna a könyvtári beszerzésekre.
- Megfelelő könyvtári helyiség alig van az országban.
- A Közoktatási törvény rendelkezik „Az iskola részére tankönyvtámogatás céljára jutó összeg”- nek a könyvtárra fordítandó részéről. Ez az iskolatípus 5. éve egyáltalán nem kap tankönyvtámogatást. Hónapokig dolgozott fölöslegesen a szaktanácsadói gárda egy listán, hogy tankönyvvé nyilvánítása után jogosultak legyenek tankönyvtámogatásra.
- A könyvtár számítógépes kezelése ma már a minimum kellene legyen. Ha van is számítógép, megfelelő könyvtárkezelő programot már nem tudnak hozzá venni. E téren még az is hátrány, hogy a csak művészeti iskolák nagy részének nincs számítógépes szakemberük és a vezetők tökéletesen tájékozatlanok ahhoz, hogy átlássák pl. a könyvtárak számítógépes rendszerben működésének jelentőségét. A fővárosban 4 iskolában van már ugyanaz a program, de a hardver háttér hiányzik a közös adatbázis használatához.
- A legfeszítőbb gond azonban a könyvtáros-hiány. A főváros 23 kerületi önkormányzati fenntartású művészeti iskolájában a következő óraszámokban foglalkoztatnak könyvtárost:

- 5 isk.: egész státus,
- 2 isk.: 1,5 státus;
- 3 isk.: 0,5 státus;
- 11 isk.: heti 2-10 óra közötti részfoglalkozásban;
- 2 isk.: nincs könyvtáros.

Egy 3 éve készült országos felmérésből kiderült, hogy ez az arány általános. Ráadásul a könyvtárosok képzettsége csak töredékben felel meg a törvényi előírásnak, ami ok és okozat egyben:

A területre vonatkozó képzettségi követelmények megfogalmazása a törvényben félreérthető és nem eléggé átgondolt: Az értelmezők egyik fele úgy érti, hogy 2 diploma kell, a másik úgy, hogy egyik szakon diploma, másikon elég középfokú ismeret. (A végzettség és képzettség közötti különbséget is kellene értelmezni.) A sokéves tapasztalat azt mutatja, hogy a könyvtáros diplomával rendelkezőknek bármilyen szakkönyvtárban helyezkednek el, szükséges az adott szakon alapismeretekkel rendelkezniük. Ez különösen a zenei könyvtárakban igaz, ahol a kották leírásához valóban nélkülözhetetlen (pl.: tárgyszavazáshoz, vagy csak kottaismerettel megállapítható adatokhoz) a szakismeret. Speciális továbbképzést az adott szakmának kellene biztosítania. Eddig a zenei diplomások részére adva volt az OSZK-ban a középfokú ismeretek megszerzése és az ELTE-n könyvtáros szakon másoddiploma szerzése, de a könyvtáros diplomához zenei ismeretek megszerzésének lehetőségét évek óta hiába szorgalmazzuk. (Őszintén szólva a zenei oldal volt az ellenálló.) Ez pedig még csak a zeneiskolák problémája, a többi művészeti ág még szóba sem jött eddig, pedig ott is van speciális szakismeretre is szükség. Ezért szorgalmazzuk, hogy a könyvtárosképzésben legyen meg az iskolai, zenei, művészeti könyvtárosi szakosodási lehetőség.

Egyházi iskolai könyvtárak

Az államosított iskolák visszavétele kétféle módon folyt le: vagy „táblacserével”, azaz a tulajdonjog és az igazgatás változott meg, a tantestület és a tanulóifjúság a helyén maradt; vagy „kivonulással”, tehát az állami intézmény másutt helyet kapva az épület átadta az egyháznak. Ez a mód könyvtári szempontból is nagy jelentőségű, mert a diákkönyvtár kialakítását ez esetben a nulláról kell kezdeni.

Speciális problémáink közül a következő évi költségvetési tervezet árnyékában a leginkább aktuális: tiltakozásunk az egyházi iskolák támogatásának csökkentése miatt. Szekciónkban ez így fogalmazódott meg: nem csupán az állami iskolákkal egyenlő bánásmódot várunk el, hanem az eddigieknél jobb, kedvezőbb feltételek biztosítását kérjük minden iskolai könyvtárnak, fenntartótól függetlenül!

Amire forrásokat keresünk, akár pályázati úton is: speciális gyűjtőköri feladataink teljesítéséhez, muzeális állomány fenntartásához és működtetéséhez (és itt nem az állományvédelemre gondolunk, mert ezt már működő pályázati rendszer segíti, hanem eszközbeszerzésre, létesítésére, számítógépes állományfeltárássra).

A könyvtári törvény rendelkezik a muzeális gyűjtemények gondozásáról, de sehol nem biztosítanak hozzá anyagi forrásokat és könyvtárosi státuszokat.

G. Szabó Botond, az Egyházi Könyvtárak Egyesületének soros elnöke találó megállapítása szerint „két minisztérium között lebegünk az úrben”, bizonyos ügyekben az OM-hez, más esetben a NKÖM-höz tartozunk. Statisztikai szempontból mindkettőhöz, ugyanis évek óta azzal büntetnek minket, hogy mind a két minisztériumhoz kü-

lön statisztikát kell leadni, eltérő rovatokkal és kérdésekkel. Vannak olyan jelentős kulturális örökséget őrző könyvtáraink, melyek évek óta kérik közgyűjteménnyé mi-nősítésüket, de eddig nem tudták elérni, pedig jogszabály rögzíti ennek lehetőségét.

Gimnáziumi könyvtárak

1. Kétszintű érettségi és az ehhez szükséges könyvek beszerzése

- A kétszintű érettségihez szükséges segédkönyveket a tankönyvbeszerzési keret 25%-ából meg lehetne venni, ha a könyvtárnak nem kellene kölcsönözhető tan-könyveket is vásárolnia.
- A kétszintű érettségihez szükséges könyvek listája, példányszámot is figyelembe véve, komoly anyagi feltételeket kíván. Ki és miből biztosítja a szükséges könyvek beszerzését?
- Az egyes tantárgyak közép- és emelt szintű vizsgáihoz pontosan közlik a használható könyveket. Más kérdés, hogy a piac itt is újabb és újabb kiadványokkal jelentke-zik.

2. A kétszintű érettségi és a könyvtárhasználat tanítása

- Felmerül a kérdés, ha az iskolák többségében nincs könyvtárhasználat oktatás, ak-kor hogy vizsgáznak le a diákok az Informatika érettségiben, ha könyvtárhasználat té-telt kapnak? Ha a könyvtárostánár nem lehet jelen, nyilvánvalóan az Informatika szakos vizsgáztat. Ha nem rendelkezik könyvtárhasználati ismeretekkel, hogy vizs-gáztathat ezekből a tételekből?
- Az emelt szintű érettségi továbbképzésen nem vesznek/vehetnek részt a könyvtárostánárok. Törekedni kellene arra, hogy ezeken ők is részt vehessenek, kü-lönben nem tartózkodhatnak bent a vizsgán.
- Túl sok mindent akarunk a tételbe belezúfolni, csak az nem derül ki: tudja-e a di-ák a gyakorlatban használni, azaz megtalálni az információt. Szerintünk ez fonto-sabb annál, minthogy szakkifejezéseket, fogalmakat felmondjon. Esetleg kevesebb több lenne. Konkrét keresési feladat hagyományos és számítógépes katalógus Internet használatával. Lényeges lenne, hogy tudja-e: mikor melyik eszközt jó használni. Tud-e célzottan keresgélni, vagy csak böngészni?
- Túlságosan késői időpontnak tartjuk, hogy az érettségi előtt fél évvel kell megbe-szélni a kétszintű érettséggel kapcsolatos könyvtárhasználatot is érintő kérdése-ket. Mindezeket a témákat már sokkal régebben kellett volna tisztázni, és megfele-lő tájékoztatást adni az érintetteknek. (OM – OKÉV)
- Sajnos több helyen a könyvtárhasználat tanítása nem megoldott. Igaz, az informa-tika munkaközösség vezetője belefoglalja a tantárgyi tanterv bevezetőjébe, de óra-számot már nem biztosít rá.
- Egy tanéven keresztül osztályfőnöki órák keretében jönnek a 9. évfolyamos tanu-lók könyvtárhasználati órára. Több középiskolában azonban már ezt is elmulaszt-ják!
- Néhány ambiciózus szaktanár elhossa az osztályát szakórán, hogy megismerkedje-nek a tantárgyhoz kapcsolódó kézikönyvekkel, de ez esetleges.
- Szerintünk ezt a közállapotot tükrözi az OM honlapján található Informatika tan-tárgy „részletes“ vizsgakövetelmény 9. könyvtárhasználati része, amely eléggé elna-gyolt. Különösen, ha összehasonlítjuk más, kifejezetten informatikai részekkel.
- Kérdés, hogy ennyire általános szintű, más szóval csak köznapi ismereteket igény-lő lesz-e a szóbeli vizsga is?

- A szakma presztízse miatt is érdemes lenne egy módosítást benyújtania.
  - Mivel sem az informatika tankönyvekben, sem a feladatgyűjteményekben nincs könyvtárhasználati rész, javasolni kellene olyan tankönyvet a felkészüléshez, amely az érettségi követelmény rendszernek megfelelő. (Pl. Homor Tivadar – Mészáros Antal: Könyvtárhasználati ismeretek. Az információ és az ember. 13-18 éveseknek. Tankönyv és munkafüzet, Mozaik Kiadó, Kokas Károly: Könyvtárhasználat 7-10. osztály, Mozaik Kiadó, Szabó Pap Edit: Könyvtári informatika 1-2. Nemzeti Tankönyvkiadó)
  - Fontos lenne, hogy az érettségire felkészítő Informatika szóbeli feladatgyűjteményben már benne lehetne néhány könyvtárhasználati feladat is, ha egyáltalán terveznek ilyet megjelentetni.
3. *Könyvtárostanárok létszáma, képzettsége – nyitva tartás*
- A könyvtárostanárok létszámának megállapítását hiába írja elő a törvény, ha a fenntartó nem biztosítja a szükséges státuszt.
  - Különösen fontos lenne, hogy a gimnáziumok legalább 2 könyvtárostánárt foglal-koztassanak az iskolai könyvtár megfelelő működtetésének érdekében.
  - Nagyon sok helyen a könyvtárostánár magas óraszámában tanít, és a középiskola nem tudja a könyvtár nyitva tartását megoldani.
4. *Bod Péter Könyvtárhasználati Verseny*
- Az országos verseny 2004/2005. tanévi kiírásában - az OM pályázati kiírásának megfelelően - már csak 2 kategória szerepel. Megszűnt a 11-12 évesek és a 17-18 évesek kategóriája. Eddig azért harcoltunk, hogy minél több korosztály részt vehessen ezen a versenyen (sikerült is bevezetni a IV. korcsoportot), most pedig mindössze két korosztály maradt, akik nem föltétlenül „lelkesíthetők“, különösen akkor, ha a versenynek nincs tétje, pl. nem számít be az egyetemi felvételi pontszámokba.
  - Nagyon fontos lenne, ha a korábbi évek III. (15-16 évesek) és IV. (17-18 évesek) kategóriája a következő tanévben OKTV rangra emelkedne. Ezt indokolja a Könyvtárhasználat megjelenése az Informatika érettségiben.
  - Emellett az OKÉV és az OM anyagilag nem támogatja (szekcióvezető *megjegyzése*: az OM a pályázattal támogatja a versenyt) tehát a megyei pedagógiai intézetek nem vállalják a megszervezését a sok más tanulmányi verseny miatt.
  - Azt is fájjaljuk, hogy nevezési díjat kér a KTE, és erre néhol még rálicitál (1000,- Ft/tanuló) a megyei Pedagógiai Intézet.
  - Jó lenne a verseny eddigi és újabb feladataiból feladatbankot létrehozni!

Kettős funkciójú könyvtárak, iskolai és közkönyvtárak

Munkánk főbb problémáit elsősorban a jogi szabályozás hiányával és hiányosságaival jellemezhetjük:

- Ezért a mindkét feladatellátásra vonatkozó rendeleteket és törvényeket vesszük alapul tevékenységünkhöz.
- Az 1998-ig létezett MM rendelet az összevont művelődési intézményekről, így az ÁMK-ról is, de hatályon kívül helyezték. A többször jelzett miniszteri rendelet eddig nem jelent meg.
- Ugyanakkor a meglévő szabályozás kibúvókat kínál és betartatása is következtelen. Példaként említhető a kulturális törvény 67. § (1) és (2) pontja, melynek követ-

keztében számos önkormányzat burkoltan vagy nyíltan bevallott gazdálkodási nehézségeire hivatkozva vonja össze intézményeit.

- A kettős funkciójú könyvtárakban gyakran a sokoldalú feladatellátás miatt nem elegendő, hogy 1 fő könyvtáros töltsön be a könyvtáros munkakört.
- A módszertani segítség és a szakirodalom hiánya korlátozza a szakmai munka kiteljesedését.
- A továbbképzések vagy csak a könyvtári vagy csak a szaktanári akkreditációkat preferálják, holott a 150/1992. Korm. rendelet szerint besorolt könyvtári szakember csak a kulturális szakemberek szervezett képzésben vehet részt. Ez elsősorban az ÁMK-k könyvtári szakembereit érinti.
- A könyvtárostanárnak életét, munkáját érzelmileg is motiválja, hogy a tanári karban egyedül van, gyakran érinti meg az elszigeteltség érzése.
- A kettős funkciójú könyvtárak helyzetükből adódóan élhetnek az iskolai- és ugyanakkor a közkönyvtárak számára kiírt pályázati lehetőségekkel. Az EU bővülő lehetőségeket kínál, de sok könyvtár számára megnehezíti a pályázatírás feltételeit. Ezért szükséges lenne, hogy a pályázati források ne szűküljenek.

A kettős funkciójú könyvtárakat szinte létük predesztinálja az együttműködésre. Hiszen szakmailag önálló, de egymással együttműködő, tevékenységüket összehangoló egységes intézményben látják el feladatukat. Ezért elengedhetetlen az országos szakmai szervezetekkel és intézményekkel való együttműködése, kifelé nyitott magatartása. Számítunk a könyvtári rendszer, az MKE, a KTE, az OPKM, a helyi közkönyvtárak és a helyi civil szervezetek segítségére.

A problémák megoldását termékenyen mozdítaná elő az OM és NKÖM közötti együttműködés, esetleg az ÁMK OE által szorgalmazott tárcaközi bizottság is előre vinne a gondok megoldásában. Külföldi példa nyomán olyan szakreferens státuszának megteremtése, aki a közkönyvtárak és az iskolai könyvtárak közötti szakmai kapcsolatot, mint kapcsolattartó képviselné.

A kettős funkciójú könyvtárakban dolgozó könyvtárosok speciális továbbképzését a könyvtári informatika és a könyvtár-pedagógia területén fogadnánk örömmel. A könyvtáros szakvizsga a könyvtáros szakma megbecsültségét és a szakmai önbizalom erősítését szolgálná.

A kettős funkciójú könyvtárak szekció munkája befejezéseként az alábbi állásfoglalást fogalmazta meg:

A kettős funkciójú nyilvános könyvtár egy újabb lehetőség arra, hogy valamennyi korosztály a legkisebb településen is könyvhöz, információhoz és művelődési ellátáshoz jusson. Ezáltal mérsékelhetők a meglévő egyenlőtlenségek.

Nem látjuk indokoltnak önálló szervezet létrehozását, ugyanakkor köszönjük, hogy szekciót szántak e könyvtártípus problémáinak megvitatására.

Kollégiumi könyvtárak

Kiemelt problémák:

- A kollégiumi könyvtárostánárnak legyen a nevelőtestület teljes jogú tagja!
- Törvényileg nem biztosított a teljes állású könyvtárostánár mindenhol, pedig igen nagy szükség lenne rá.

- A könyvtár pedagógiai programja legyen a kollégium pedagógiai programjának kiemelt része!
- Anyagi tárgyi tér: a könyvtárak berendezése nem megfelelő (hiányoznak asztalok, lámpák), sőt az informatikai felszereltség szempontjából is hiányosak a könyvtárak.
- A könyvtári költségvetési keret jelenleg nem elegendő.
- A pályázatok hiánya: a kollégiumok számára kevés a kiírt pályázat (pl: a 2003/2004 tanévben egyáltalán nem volt kollégiumi könyvtári pályázat).
- Egy-egy kollégiumhoz több és többféle iskola kapcsolódik, így sokféle és más-más a kollégiumi könyvtár gyűjtőköri szabályzata.
- A szorosan kapcsolódó szakmai szervezeteken túl szükséges lenne felvenni a kapcsolatot az Országos és Budapesti Kollégiumi Érdekvédelmi Szövetséggel és a az egyes kollégiumi könyvtáraknak egymással is.

A továbbképzések között szükséges lenne speciálisan kollégiumi könyvtárosoknak szóló is, melynek kiemelt témája lenne a kollégiumi könyvtári SZMSZ (kiemelten: gyűjtőköri rész) és a Kollégiumi Alapprogram (kiemelten: 7 műveltségi terület).

A középfokú szakképzés iskolai könyvtárai

Szükséges a Nemzeti Szakképzési Intézet könyvtárával és a szakiránynak megfelelő szakkönyvtárral felvenni a kapcsolatot a feldolgozást és a szolgáltatást segítő.

Mit várunk?

Mindezekon túl általánosságban megfogalmazhatjuk, hogy iskolai könyvtárainknak több intézmény és szakmai szervezet segítségére támogatására is szüksége van a fenti problémák megoldásában. Az egyes iskolai könyvtártípusoknál szóba jöhető szakirányú szervezeteken túl kiemelendők a következők:

- Az OM és a NKÖM összehangolt, támogató fejlesztő munkája elengedhetetlen, mind a jogszabályokon, mind irányelveken, pályázatokon keresztül.
- Számítunk az OPKM, a KTE, OKÉV, OKI, ISZE, a megyei és fővárosi pedagógiai intézetek, szakmai szolgáltatók segítségére, segédleteire, tanfolyamaira.
- Szorosabb együttműködést kellene kialakítani az egyes felsőoktatási és közoktatási intézmények között. (pl. iskolai könyvtári gyakorlat)
- Jó kezdeményezésnek tartjuk az FPI honlapján hamarosan elinduló friss információk, dokumentációk közzétételét.
- Az OPKM megújult honlapján nagyon sok szakmai segítséghez juthatnak az iskolai könyvtárak.

Az összefoglalót a szekcióvezetők (Barth Márta, Benkő Ilona, Poharászki Magdolna, Takács Ferenc, C. Tóth Pálné, Violáné Bakonyi Ibolya) beszámolója alapján összeállította:

DÖMSÖDY ANDREA